

Regionale Gemalenstichting Alblasserwaard en Vijfheerenlanden

Jaarverslag 2023

Voor de RGS was het jaar 2023 min of meer een normaal jaar met enkele bijzonderheden, namelijk het 100 jarig bestaan van de historische Brons dieselmotor van gemaal Polder Sliedrecht en de afrondende werkzaamheden aan gemaal De Biezen (buitenterrein opnieuw ingericht en renovatie motor). De gemalen konden, met uitzondering van het gemaal De Biezen, het gehele jaar worden opengesteld voor bezoekers. Door het later ontvangen van subsidie (Cultuurfonds) voor gemaal De Biezen, valt de Jaarrekening 2023 financieel negatief uit. Dankzij de jaarlijkse exploitatiesubsidies van het Waterschap Rivierenland en de gemeenten Sliedrecht, Molenlanden en Vijfheerenlanden, viel het voorziene exploitatietekort mee. De inzet en betrokkenheid van de vrijwilligers was groot.

1 Vrijwilligers

De vrijwilligers op de gemalen spelen een belangrijke rol. Zij houden de gemalen in stand en ontvangen bezoekers tijdens de open dagen, de Molen- en Gemalendagen in mei en de Open Monumentendagen in september en bij andere gelegenheden. De cultuurhistorische monumenten kunnen door hun inzet bewaard blijven voor het nageslacht. De jaarlijkse barbecue (ontmoeting bestuur en vrijwilligers) werd gehouden op 1 september op het gemaal De Biezen, georganiseerd door de vrijwilligers van het gemaal.

2 Bestuur

Het bestuur bestond op 31 december 2023 uit:

1. De heer J. (Jan) Boele, voorzitter.
2. De heer ing. J.A. (Hans) Klein, secretaris.
3. De heer W. (Wim) Fijnekam, penningmeester.
4. De heer E. (Bert) den Boer.
5. De heer T.C. (Teus) van Gelder.
6. De heer A. (Arie) Hoek.
7. De heer D.A. (Dick) den Hertog.
8. De heer E. (Erik) de Ridder.

In de loop van het jaar werd afscheid genomen van mevrouw drs. H.J. (Rianne van Hilten-Veenema), die meer dan twintig jaar bestuurslid van de RGS was. De heren A. (Arie) Hoek en E. (Erik) de Ridder traden als nieuwe bestuursleden aan.

Het bestuur vergaderde op 16 januari, 17 april, 10 juli en 26 oktober. Tevens vonden drie jaargesprekken plaats op de gemalen met de betrokken vrijwilligers. Daarnaast waren bestuurlijke contacten met het Waterschap Rivierenland, de SIMAV, de Nederlandse Gemalenstichting en in diverse commissies c.q. werkgroepen, zoals de Gebiedscoöperatie Alblasserpoort, het Gebiedsplatform Alblasserwaard/Vijfheerenlanden en het project '750 jaar Alblasserwaard en water'.

3 Gemaal Polder Sliedrecht

Het aantal vrijwilligers (7) was hetzelfde als in 2022.

Eind 2023 bestond de historische Brons dieselmotor 100 jaar. Hieraan is aandacht besteed in de pers, via een live-verslag ter plaatse door Radio Rijnmond en een extra draaidag. Verder is een uitgave van een boekwerkje gepland, met een beschrijving van de geschiedenis van het gemaal en de bemaling ter plaatse.

Volgens de werklijsten zijn de vrijwilligers op 54 verschillende dagen actief geweest. Het gemaal was voor bezoekers open op tweede zaterdag van mei tot en met oktober (waaronder de Nationale Gemalendag met 42 bezoekers en de Open Monumentendag met 40 bezoekers), de extra draaidag vanwege het 100 jarig jubileum en de Open Klassendag met een schoolklas uit Streefkerk. In totaal hebben ca. 153 bezoekers het gemaal bezocht.

De vrijwilligers waren 623 uren actief op 54 dagen met de volgende werkzaamheden:

- de open dagen van mei t/m oktober (incl. de Nationale Gemalendag en Open Monumentendag);
- de Klassendag in september en de extra dag vanwege het jubileum 100 jaar dieselmotor;
- metalen delen van de motor en het hekwerk geschuurd en geolied;
- vlaggenmasten gedemonteerd, gerepareerd, geschilderd en weer geplaatst;
- leuning en vlieg wiel ontroest en ingevet;
- ontvetten en schoonmaken van de vloeren machinekamer, werkplaats en kantoor;
- hek gemaakt voor beveiliging draaiende delen motor c.a.;
- brug en omloop schoongemaakt met hogedrukreiniger;
- diverse keren proefdraaien van de motor voor (les)instructie;
- reinigen, repareren en schilderen overstek dak noord- en zuidzijde;
- schilderen omloop en railing;
- monteren nieuwe brandblussers en vullen dagtank;
- schilderen hekwerk om waterinlaat, hek omloop zuigbuis en veiligheidshek rond de motor;
- het onderhouden van de buitenruimte (schoffelen en aanharken);
- buitenfilter uit gehesen, ontroest, gegrond en geverfd;
- lateien pomphuis vast geboord en koelwaterinlaat schoongemaakt;
- stormschade aan het westelijke dak is hersteld;
- buiteninlaat schoongemaakt c.a. en olie compressor ververst.

4 Gemaal De Biezen

Het aantal vrijwilligers (4) bleef in 2023 onveranderd.

Nadat in 2022 de toegang tot het gemaal al was verplaatst en een nieuw straatwerk voor het gebouw was aangebracht, was het de ambitie in 2023 een nieuw hekwerk rondom het terrein aan te brengen. Na flink speurwerk door de vrijwilligers is een prachtig donkergroen hekwerk op de kop getikt, dat ook helemaal past bij het nieuwe toegangshek.

Met dank aan de werkgever van een van de vrijwilligers is het opgehaald en met een kraan gelost bij het gemaal. Aardig is te vermelden dat er een (gratis) vlaggenmast bij zat.

Hierna is op een zaterdag tot diep in de middag met veel hulp van iedereen het oude hek gesloopt en het nieuwe geplaatst. Later is de finishing touche aangebracht, hier en daar bijgeverfd, twee nieuwe knotwilgen geplant (met goedkeuring van het Waterschap), is er nieuw gras ingezaaid en is de nieuwe vlaggenmast geplaatst. Al met al een ware verbetering voor het aanzien van ons historisch dieselgemaal.

Via sponsoring is er een nieuwe brandblusser gekomen inclusief verbandtrommel. Ook heeft een van de vrijwilligers het naambord in oude glorie hersteld en het logo van het Cultuurfonds aangebracht. Het Cultuurfonds is één van de instanties die een subsidie verstrekt voor de restauratie van de fundering c.a. en de renovatie van de historische dieselmotor.

Al langer was de aanpak van een houtmolmbehandeling een onderwerp van gesprek. Vooral de zolder was hier mee aangedaan. Via het netwerk van een van de vrijwilligers is hiervoor een erkend bedrijf gevonden. Voor een alleszins schappelijke prijs kon dit uitgevoerd worden. Wel was de voorwaarde dat de zolder leeg moest. Een klus op zich, twee vrijwilligers zijn een aantal ochtenden bezig geweest, zodat de molmbestrijding effectief aangepakt kon worden. Uitgedost in een heus bestrijdingspak is dit uitgevoerd. Zowel de boven- als onderkant van de zolder zijn ingespoten alsmede de trap. Bovendien is er ook nog garantie op gegeven.

Wat betreft de voortgang van de reparatie van de motor is in het jaar 2023 een flinke stap voorwaarts gezet. De zuigerpenlager is gerepareerd, de zuiger is weer in elkaar gezet en de zuiger met drijfslag teruggeplaatst in de motor. Nu wordt gewerkt aan de drijfslanglager om deze pas te maken op de krukas. Ook zijn diverse onderdelen van het smeersysteem gerestaureerd en teruggeplaatst. Al met al een tijdrovende klus is waarvan het de bedoeling is dit uiterlijk in het 2e kwartaal van 2024 af te ronden.

Qua vrijwilligersuren is het jaar 2023 een topjaar geworden. Zowel voor het buitenterrein als voor de motor zijn vele uren gemaakt. Het totaal aantal vrijwilligersuren kwam zelfs uit op 392 uur. Op 80 dagen waren vrijwilligers op het gemaal, waarop deze uren gemaakt zijn.

5 Gemaal Over- en Neder-Slingeland

In de loop van het jaar heeft Jan Verheij besloten te stoppen met zijn vrijwilligerswerk en is Nico Aanen als nieuwe vrijwilliger toegetreden, zodat het aantal vrijwilligers (5) op het gemaal aan het eind van het jaar ongewijzigd was.

Volgens de werklijsten zijn op 19 dagen ca. 150 vrijwilligersuren besteed aan het onderhoud, waarbij de volgende werkzaamheden zijn uitgevoerd:

- 11-01: Smeeroliekeerring terug gemonteerd, nadat deze aangepast was in verband met smeerolielekkage steunlager na het vliegwiel. Zuigkoelwater leiding ontroest en ingespoten met koud galvaniseer.
- 23-03: Motor draaiklaar gemaakt en koelsysteem opgevuld. Belast proefgedraaid met de motor (geen koelwaterdruk en retour koelwater). Terugslagklep in zuigleiding gecontroleerd en kleppenhuiskoelwaterpomp gedemonteerd (een steentje tussen klep zat vast). Steentje verwijderd en de pomp weer opgebouwd en de motor opgestart. Koelwaterdruk is weer oké, doch een klepsteel is slecht (moet wat aan gedaan worden in de toekomst).
- 29-03: Het waterschap heeft 2 nieuwe fruitbomen gepland (Elstar).
- 05-04: Machinekamer en koffiekamer schoongemaakt. Bank en vlaggenmast weer buiten gezet. Een half uur gedraaid met de motor, alles is oké.
- 19-04: Straatje naast de ingang opgehaald.
- 03-05: Hekwerk schoepenrad en port schoongemaakt. Motor opgestart en belast laten draaien. Beide poederbrandblussers losgemaakt, gecontroleerd en in orde bevonden.
- 04-05: Verfwerk gedaan aan gebouw en publicatiebord. Gaas op loop vlonders vast geniet.
- 13-05: 1e Draaidag ongeveer 30 bezoekers.
- 09-06: Buitengebeuren schoongemaakt en de motor even laten draaien.
- 10-06: 2e Draaidag 5 bezoekers.
- 08-07: 3e Draaidag 9 bezoekers.
- 10-08: Binnen schoongemaakt, koelwater opgevuld en proefgedraaid. Houtrotreparatie gedaan aan kozijn toilet en het publicatiebord daarna geschilderd.
- 12-08: 4e Draaidag 3 bezoekers. Toerentallen gemeten van de motor belast en onbelast (283 rpm/318 rpm met warme motor).
- 05-09: Gemaal schoongemaakt en gedraaid.
- 08-09: Gedraaid op een zeer warme (30 gr.) Klassendag, klas met begeleiders 23 personen.
- 09-09: 5e draaidag 33 bezoekers en ook zeer warm (30 gr).
- 29-09: Vogelverrijvers geplaatst op uitlaatsteunen buiten, in verband met aanwezigheid uilen.
- 01-11: Vlaggenstok en bank naar binnen gehaald en schoongemaakt. Afgewerkte smeerolie uit open carter gepompt. Motor opgestart en daarna met warme motor de compressie gemeten van beide cilinders: cilinder 1, 22 Bar en cilinder 2, 21 Bar (hetzelfde als 1 jaar geleden). Condens afgetapt uit brandstofdagtank.
- 05-11: Scharnier toegangshek gerepareerd.

Het gemaal was voor bezoekers open op tweede zaterdagen van mei tot en met oktober (waaronder de Nationale Gemalendag met 42 bezoekers, de Open Monumentendag met 40 bezoekers), en de Open Klassendag. In totaal hebben ca. 110 bezoekers het gemaal bezocht.

6 Financiële positie

De Jaarrekening 2023 geeft een financieel negatief beeld te zien, vanwege de uitvoering van groot onderhoud op gemaal De Biezen (herstel fundering c.a., aanpak buitenruimte en renovatie motor). Deze werkzaamheden worden bekostigd door bijdragen uit de reserves, subsidies van het Waterschap Rivierenland, de gemeenten Molenlanden en Vijfheerenlanden, het Cultuurfonds en diverse giften. De werkzaamheden worden in 2024 afgerond.

Door jaarlijkse exploitatiebijdragen van de gemeenten Molenlanden, Sliedrecht en Vijfheerenlanden voor de gemalen Over- en Neder-Slingeland, gemaal Polder Sliedrecht en De Biezen, en van het Waterschap Rivierenland voor alle gemalen, is er naast jaarlijkse bijdragen van een aantal gemalenvrienden en het sponsoren van de brandstof voor de gemalen door verschillende bedrijven een vaste basis.

7 Andere gemalen

De RGS heeft drie gemalen in eigendom, De Biezen te Vianen, Polder Sliedrecht te Bleskensgraaf en Over- en Neder-Slingeland te Giessenburg.

Met het bestuur van de Stichting Gemaal Langerak is een samenwerkingsverband. De voorzitter van deze stichting is bestuurslid van de Regionale Gemalen Stichting.

Met het Waterschap Rivierenland lopen contacten over het behoud van de gemalen Timmer te Giessenburg en Donk te Arkel, met een eventuele overname van die gemalen door de RGS.

Vastgesteld door het bestuur in februari 2024
De secretaris van de RGS
J.A. (Hans) Klein